

Amb el suport de:

Generalitat de Catalunya
Departament d'Interior,
Relacions Institucionals i Participació
**Oficina de Promoció de la Pau
i dels Drets Humans**

Ajuntament de Barcelona

Drets Civils

Basat en el quadern de Teoria Asil i Desca de CEAR-Euskadi
Actualització i realització: Àgata Sol Rueda

CONTINGUTS

PÀGINES

• Introducció	4
• Les característiques dels Drets Humans	6
• Definició i característiques dels Drets Econòmics, Socials, i Culturals	10
• Les Vulneracions dels DESCA	12
• Les dones i la vulneració dels DESCA	13
• Les empreses transnacionals (o multinacionals)	15
• Quines són les obligacions dels Estats respecte als DESCA?	19
• I les obligacions de les empreses transnacionals?	20
• Conseqüències de les vulneracions dels DESCA	20
• El sistema d'asil espanyol enfront la violació dels DESCA	22
• El nexa causal entre la vulneració dels DESCA i l'asil	23
• Què és una persecució?	24
• Motius de persecució	24
• Formes de persecució	25
• Agents de persecució	26
• Xifres	28
• Quins passos s'han donat?	30
• Quines són les nostres reivindicacions?	32
• Bibliografia	36
• Glossari de sigles	38

INTRO

DUCCIO

Segons la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948, els drets fonamentals de les persones són els drets econòmics, socials culturals, polítics i civils. Aquestes cinc categories de drets humans fonamentals, segons la declaració, tenen el mateix nivell de reconeixement i protecció.

En realitat, però, el sistema de protecció dels drets econòmics, socials i culturals (DESC) és substancialment inferior als dels drets polítics i civils:

- En el sistema de dret Internacional només la vulneració dels drets civils i polítics porten aparellada mecanismes coercitius o de repressió penal.
- Els drets econòmics, socials i culturals estan, en la pràctica, desprotegits perquè no existeixen mecanismes legals d'exigibilitat del seu contingut ni en el Dret Internacional ni en les constitucions polítiques dels denominats Estats de Dret.
- El compliment, en canvi, i respecte pels Estats o pels particulars dels drets civils i polítics si que són exigibles per qui s'ha vist privat d'ells davant els tribunals de justícia.

En base a aquesta realitat i arran la definició de Refugiat continguda a la Convenció de Ginebra de 1951 cal preguntar-se: en primer lloc, si la violació dels drets econòmics, socials i culturals poden ser interpretats com a supòsits que mereixen el reconeixement de la condició de refugiat i, en segon lloc, en qui-

na mesura pot donar-se una resposta jurídica creativa a aquests nous casos que mereixerien protecció internacional.

L' ACNUR, en el seu *Manual de procediment i criteris per determinar la condició de refugiat* considera que *“la distinció entre immigrant econòmic i refugiat és a vegades tan imprecisa com la distinció entre mesures econòmiques i polítiques adoptades en el país d'origen. Darrera de les mesures econòmiques que afecten als mitjans de vida d'una persona poden ocultar-se intencions i propòsits d'ordre ètnic, religiós o polític dirigit contra determinat grup social. En els casos en que les mesures econòmiques destrueixen els mitjans econòmics de determinat sector de població (per exemple, quan es priva a un grup ètnic o religiós específic del dret a exercir el comerç o quan se l'imposen gravàmens excessius o discriminatoris), les víctimes poden, d'acord amb les circumstàncies, convertir-se en refugiades a l'abandonar el país”*.

Actualment, en l'àmbit del dret d'asil, tant a nivell estatal com internacional, s'està reflexionant sobre la responsabilitat d'aquest dret fonamental enfront aquestes greus violacions de drets humans. Amb la publicació del *Dret d'Asil en les vulneracions DESC* i la seva posterior campanya de difusió volem contribuir a aquest debat i reflexió.

LES
CARACTE-
RÍSTIQUES
DELS
DRETS
HUMANS

Els drets humans tenen com a objectiu la defensa de la dignitat inherent a totes les persones. Les seves característiques són la **universalitat**, **indivisibilitat** i **interdependència**, el que significa que totes les persones, sense cap distinció, són subjectes de tots els drets humans.

Segons la Declaració Universal de Drets Humans de 1948, els drets fonamentals de la persona són els drets econòmics, polítics i civils. I aquests drets són objecte de protecció per a la comunitat internacional.

Aquestes cinc categories de drets fonamentals, segons la declaració, tenen el mateix nivell teòric de protecció i reconeixement. Però, en canvi, el nivell de protecció dels drets econòmics, socials i culturals són substancialment inferiors als drets civils i polítics ja que:

- Els drets DESC estan a la pràctica desprotegits perquè no existeixen mecanismes legals d'exigibilitat del contingut d'aquests drets tant en el dret internacional com en les constitucions polítiques dels denominats estats de dret.

- Si bé la protecció dels drets polítics i civils estan protegits a través de la Convenció de Ginebra sobre Refugiats, la Convenció per la Prevenció i Sanció de delictes de genocidi, la Convenció contra la Tortura i altres tractes o penes cruels, inhumanes o degradants. Aquesta protecció també planteja algunes contradiccions. La Convenció de Ginebra, en la seva definició de refugiat parla de "Temor fundat de persecució i aquest caràcter preventiu

s'aplicà fins al 1989 per protegir a persones que s'escapaven del bloc comunista. A partir de la dècada dels 90 la interpretació de la Convenció de Ginebra es complica. La globalització facilita els moviments humans i abarateix els transports, això provoca l'aparició d'un "nou" tipus de refugiat. Ciutadans de països africans, del món àrab i d'orient mitjà així com de les ex-repúbliques soviètiques que fugen principalment de conflictes ètnics, nacionalistes o de greus violacions de drets humans, no només de violacions dels seus drets polítics i civils, sinó també de greus violacions dels seus drets econòmics i socials. Per la qual cosa es restringeix la lectura dels motius de persecució.

Així veiem com mentre els drets civils i polítics estan més directament relacionats amb condicions per poder gaudir d'una "vida lliure de temor" (dret a la vida o a la seguretat personal), els Drets econòmics, Socials i Culturals es vinculen a condicions per poder viure "sense misèria" (Dret a l'alimentació o al treball) és a dir, amb la satisfacció de les nostres necessitats bàsiques.

La Declaració va néixer com un instrument internacional no vinculant. Tot i això, és d'obligat compliment en tant que tutela drets fonamentals de les persones (*ius cogens*), és a dir, els Estats no poden crear normes contràries a la Declaració. Alhora, amb la signatura i ratificació dels Pactes Internacionals (Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics -PIDCP- i el Pacte Internacional de Drets Econòmics, Socials i Culturals -PIDESC), si vinculants, els Estats

part adquireixen l'**obligació de respectar, protegir i realitzar** els drets plasmats en la Declaració i recollits en ambdós Pactes.

L'Estat espanyol ha ratificat el PIDCP, el PIDESC i el Conveni Europeu per la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals¹. Aquests formen part del **Dret intern espanyol** constituint el bloc, junt amb la normativa interna, dels drets i llibertats fonamentals de l'ordenament jurídic espanyol i obligant tant a la ciutadania com als poders públics en el seu compliment.

Al ratificar els tractats internacionals de drets humans els estats es fan responsables del seu compliment davant la comunitat internacional, davant altres estats i davant la ciutadania i altres persones que es trobin en el seu territori.

1. El Conveni Europeu per la Protecció dels Drets Humans i les Llibertats Fonamentals és una de les primeres mesures dels governs dels Estats europeus per assegurar la garantia col·lectiva d'alguns dels drets anunciats en la Declaració Universal dels Drets Humans de 1948.

**DEFINICIÓ
I CARACTE-
RÍSTIQUES
DEL DRETS
ECONÒMICS,
SOCIALS,
I CULTURALS**

El Dret Internacional de Drets Humans es refereix als DESC sense incloure els drets ambientals. Tot i així, nombroses corrents teòriques i del teixit associatiu els inclou dintre dels DESC en resposta a la globalització capitalista neoliberal generadora d'injustícia social i degradació ambiental.

◆ **Drets Econòmics:** Les violacions actuals dels drets econòmics s'emmarquen sota les dinàmiques del sistema capitalista neoliberal. Aquest ha conduït a que els **Estats - Nació cedeixin part de la seva sobirania a les potències econòmiques** i que, per tant, els seus governs cada vegada governin menys. Les polítiques econòmiques són determinades per institucions com l'Organització Mundial del Comerç (OMC), el Banc Mundial (BM) i el Fons Monetari Internacional (FMI), que obliguen a les nacions, entre d'altres coses, a redistribuir la seva despesa i a reduir el pressupost social.

◆ **Drets Socials:** El model neoliberal ha mercantilitzat els serveis de salut, educació i seguretat social, desfigurant la noció de drets humans i convertint-los en serveis d'elevats costos per minories amb poder adquisitiu; o en el subministrament d'una mala qualitat dels mateixos per la gran majoria de població.

◆ **Drets Culturals:** La cultura compren amplis aspectes de la vida: habitatge, alimentació, relació amb la terra i l'entorn natural, atenció mèdica, religió, educació i arts. En moltes ocasions és difícil determinar l'adequació cultural

perquè les cultures ni són mai monolítiques. Per això, brindar autèntiques oportunitats de participació de tots els sectors de la societat, en particular als pobles indígenes, mitjançant el respecte a la seva llibertat d'expressió, associació i estructura política, és un element central del respecte pels drets culturals, del respecte pel **dret dels pobles a la seva autodeterminació cultural**.

◆ **Drets Ambientals:** Els drets ambientals són aquells que tenen com objectiu la conservació i protecció del medi ambient i la lluita contra la contaminació. Avui en dia es troben en les agendes polítiques de la majoria dels països, tot i així, aquesta situació resulta paradoxal doncs són objecte de vulneracions greus i sistèmiques en la major part del món.

Els governs han optat per prioritzar l'explotació de recursos, buscant la rendibilitat a curt termini, sense tenir en compte els costos ambientals ni la protecció de drets humans. Aquesta priorització ha generat el **saqueig il·limitat de recursos naturals** efectes i impactes dels quals s'han dirigit, especialment, cap a pobles indígenes i camperols.

Com garantim que totes les persones i pobles gaudeixin dels drets humans?, com assegurem la seva indivisibilitat, interdependència i universalitat? La resposta la troben en el **dret al desenvolupament**. Parlar de DESCA és parlar de desenvolupament humà global.

**LES
VULNERACIONS
DELS DRETS
ECONÒMICS,
SOCIALS,
CULTURALS I
AMBIENTALS
(DESCA)**

Les vulneracions dels DESCAs representen un gran nombre de tipologies i transgressions individuals i col·lectives amb la **impunitat** com a principal característica. L'actual **sistema internacional** és el principal **causant** de la falta de protecció dels drets humans i de no garantir el dret a reparació, conformant-se aquestes violacions com a pràctiques sistemàtiques i sostenibles al llarg de la història.

Les dones i la vulneració dels DESCAs

La desigualtat per motius de gènere és un problema que afecta majoritàriament a les dones. Les **causes de la desigualtat** de les dones en l'exercici dels seus DESCAs són moltes vegades **invisibles**, doncs es troben profundament arrelades en les relacions socials, tant públiques com privades, en tots els països.

Els DESCAs tenen una importància especial per les dones, ja que són afectades de manera desproporcionada per la pobresa i la marginació social i cultural. Aquesta pobresa és una manifestació del menor poder que s'exerceix en termes socials, econòmics, polítics i culturals, **conseqüència del sistema capitalista i patriarcal**. Aquesta situació restringeix el gaudi dels altres drets.

◆ *El paper tradicional assignat a dones i nenes en base al seu rol de gènere en la cura de menors, persones majors i/o malaltes o la comunitat limita la llibertat de moviment de les dones i, com a conseqüència, també els seu accés a un treball remunerat i a l'educació.*

◆ L'actual època de globalització capitalista neoliberal i les seves polítiques de privatitza-

ció i ajustos estructurals tenen **impactes especialment negatius en les dones**.

◆ *En molts casos les dones són les més afectades per la transició econòmica, les crisis financeres i l'augment de l'atur. Això es deu en part a que són les encarregades tradicionals de brindar els serveis socials que es suprimeixen o es retallen en situacions de crisi, com la cura de nens i nenes, persones adultes majors i/o malaltes.*

Les manifestacions de la cultura patriarcal amb major incidència en l'accés a les dones als DESCAs són:

a. **Androcentrisme**: La cultura patriarcal es reflexa també en "privilegiar" a l'home en la seva concepció dels drets i de les polítiques. Aquesta visió androcèntrica de la societat es concreta en la desatenció de les activitats desenvolupades per les dones en la concepció i en l'accés als drets.

b. **Feminització de la pobresa**: Les dones representen més del 50% de la població mundial i són el 70% dels 1.300 milions de persones empobrides. Sumen dues terceres parts del total d'hores treballades i disposen d'un 1% de la riquesa mundial, menys d'un 15% de la terra i entre un 1 i un 2% dels títols de propietat.

c. **Feminització del proletariat més precari**: El treball en l'àmbit recau principalment en les dones (venta ambulat, treball domèstic, cura de la infància i de les persones de la ter-

cera edat, treball sexual,...), invisibilitzant aquestes tasques i impedit el seu accés a prestacions socials.

d. **Feminització de les migracions:** Les dones assumeixen la responsabilitat de constituir-se en garants dels drets econòmics i socials de les seves famílies d'origen arran la falta de voluntat i/o de capacitat dels Estats (d'origen i destí) de garantir-los.

Per exemple, les tasques domèstiques i de cura en els països del nord estan sent assumides per dones migrants, reforçant el rol de cuidador de les dones i no assumint la responsabilitat de la societat d'aconseguir la igualtat real i efectiva entre homes i dones.

e. **Violència intrafamiliar:** Per moltes dones l'accés als DESCAs suposa a més a més la possibilitat d'una vida lliure de violència. Moltes dones maltractades depenen econòmicament del seu maltractador, i en molts països, la majoria de les "sense sostre" són víctimes de la violència masclista.

f. **Normes consuetudinàries i discriminació:** Tot i quan existeixen disposicions legislatives que reconeguin la igualtat de drets entre homes i dones, a la pràctica persisteixen costums discriminatòries que vulnereu els DESCAs de les dones com: registrar la propietat a nom de l'home, desposseir a les dones del patrimoni

conjugal en caso de dissolució del matrimoni, dificultar l'escolarització de les nenes...

g. **Drets sexuals i drets reproductius:** (Inclou el dret a la salut sexual i a la salut reproductiva = drets socials) La persecució per motius de gènere² cap a les dones es materialitza, en gran mesura, a través de la vulneració d'aquests drets humans tan relacionats amb l'equitat de gènere i amb l'empoderament de les dones. Al llarg de la història i en totes les societats es relega a les dones a la seva funció reproductiva mentre es nega el seu dret a decidir i gaudir amb respecte i dignitat d'aquestes dues esferes fonamentals de desenvolupament humà: la sexualitat i la reproducció.

La violació dels DESCAs afecta principalment a les **dones urbanes i rurals empobrides**. No obstant això, en funció del context, determinats factors com l'orientació sexual o religiosa, la condició migratòria i el color de la pell suposen una **dobla discriminació**: les dones negres, indígenes, camperoles, lesbianes, treballadores domèstiques, treballadores sexuals i les dones amb discapacitat són els principals blancs de l'exclusió social.

El PIDESC estableix expressament la **igualtat entre homes i dones en el gaudi efectiu dels drets continguts al Pacte**. La seva plena implementació així com les de les altres garanties contingudes en d'altres instruments de drets humans requereixen d'una interpretació

2. Per a més informació: Cuadernos de Teoría de CEAR-Euskadi (II): "(I) Género y perspectiva de género (II) Persecución por motivos de género: El Derecho de Asilo frente a la violación de los derechos fundamentales de las mujeres" y Cuadernos de Teoría de CEAR-Euskadi (III): "El derecho de asilo y los derechos sexuales y reproductivos".

que es centri en la situació de subordinació de la dona i que abordi els estereotips de gènere i els desavantatges estructurals que les dones enfronten.

LES EMPRESSES TRANSNACIONALS (MULTINACIONALS)

Amb la privatització i la concessió de part de la sobirania nacional, les empreses transnacionals han adquirit un **gran marge d'influència i poder polític-econòmic** que les fa protagonistes d' importants decisions a nivell mundial i que afecten a persones i col·lectius dels països en els que porten a terme la seva activitat, amb la **complicitat** dels Estats i amb la **impunitat** com a principal característica respecte als impactes negatius que provoquen.

◆ **Cas Amèrica Llatina i el Carib:** El Tribunal Permanent dels Pobles (TPP)³, reunits a Lima al 2008, declarà culpables a 24 grans empreses transnacionals, entre les que es troben *REPSOL*, el banc *SANTANDER*, *UNIÓ FENOSA*, *AIGÜES DE BARCELONA* i el *BBVA*, de causar importants **danys socials i medioambientals** a Amèrica Llatina i el Carib.

Aquestes empreses han suposat una gran precarització i explotació laboral; han criminali-

tzat la protesta social a través de repressions violentes fins l'extrem de cometre violacions del dret a la vida i a la llibertat individual; han produït la degradació del sòl, contaminació de les aigües i la deforestació arribant, en alguns casos, a la desertització.

◆ **Cas Colòmbia**⁴: A Colòmbia empreses transnacionals petrolieres, mineres, agroindustrials, elèctriques i d'alimentació han estat involucrades en casos que les relacionen amb **violacions de drets humans**. El TPP⁵ ha demostrat que l'entrada d'aquestes empreses a territori colombià ha estat acompanyada per la violència contra els treballadors i treballadores (especialment els sindicalitzats) i complementada amb l'acció de grups paramilitars i serveis de seguretat de l'Estat. Això, sumat als altres agents que generen violència en territori colombià, ha causat la mort a prop de 4.000 sindicalistes en els últims 20 anys, el desplaçament forçós de més de 4 milions de persones (el 80% de la població desplaçada era propietària de terres) i la sortida del país de 5 milions de colombians i colombianes.

Les empreses transnacionals han originat el **desplaçament i expulsió de les comunitats indígenes i afrocolombianes** dels seus territoris ancestrals per la invasió i destrucció de les mateixes:

3. El Tribunal Permanent dels Pobles (TPP) es va establir al 1979 com a successor dels Tribunals Russell sobre Vietnam (1966-1967) i sobre les dictadures d'Amèrica Llatina (1974-1976). És un tribunal moral i les seves sentències no són vinculants.

4. Segon país del món amb major nombre de desplaçament intern.

5. Segons la Sentència de l'Audiència del TPP, Sessió Colòmbia. Dimarts, 29 de juliol del 2008.

La petrolera **REPSOL** explota hidrocarburs en territoris indígenes U'wa i Guahibo beneficiant-se de la **persecució de l'exèrcit als seus dirigents socials**. Al 2002 anuncià l'existència de petroli a la regió Capachos (Arauca), moment en què el municipi de Tame començà a patir l'augment del paramilitarisme, incrementant-se els crims contra la població civil i els índexs de desplaçament forçós. Repsol infringeix els acords internacionals de l'Organització Internacional del Treball (OIT) i de l'Organització de Nacions Unides (ONU) mentre desplega una imatge de Responsabilitat Social Corporativa (RSC)⁶ en altres països.

◆ **Cas R.D. Congo:** El saqueig i l'explotació minera estan provocant desplaçament forçós, assassinats, execucions extrajudicials, reclutament de nens soldats i violacions sexuals massives a dones i nenes. Tot això, ha generat 5 milions de persones mortes des del 1998, 1,4 milions de persones desplaçades internes, 350.000 refugiades en els països veïns i 40.000 dones i nenes violades. A aquestes xifres cal

sumar, segons dades de l'Alt Comissionat de Nacions Unides per als Refugiats (ACNUR), les més de 250.000 persones desplaçades des d'octubre del 2008, conseqüència de l'últim brot de violència.

Aquest país constitueix una zona perfecta per **lucrar a les empreses transnacionals i als mercats** a canvi de la devastació ambiental i la precarietat de la població. En el negoci participen els governs de Ruanda i Uganda, milícies internes, tropes externes i empreses transnacionals. La clau és el **coltan**, mineral usat en ordenadors portàtils, telèfons mòbils i en la indústria aeroespacial i nuclear, del qual la R. D. Congo posseeix el 80% de les reserves mundials. La seva explotació i comercialització es realitzen en condicions **d'esclavitud**.

◆ **Producció d'agrocombustibles⁷:** La producció d'agrocombustibles o agroenergia està provocant una **greu deforestació** al substituir boscos tropicals i altres ecosistemes per **monocultius** (plantacions d'arbres i altres tipus de plantes d'una sola espècie de gran extensió). A més a més, les poblacions queden a mans de **l'augment dels preus dels aliments** per la

6. La Responsabilitat Social Corporativa (RSC) es defineix des d'òptiques molt diferents segons s'encarreguin de fer-ho les empreses multinacionals, les escoles de negocis, les institucions, els sindicats, les ONGs i els col·lectius socials. Suposa la signatura d'acords voluntaris que l'empresa es compromet a complir i que generen un valor afegit per a aquesta. Tot i així, aquesta idea de "sobrecumpliment" no troba reflex en la legislació societària, on hauria d'indicar-se la negativa a participar i finançar projectes amb impactes mediambientals o sobre els Drets Humans. I, fins la data, no existeix cap empresa transnacional que l'hagi incorporat en els seus estatuts: atemptaria contra el principi capitalista de l'acumulació il·limitada de guanys. La segona qüestió s'articula sota la lògica de la unilateralitat i la voluntarietat. Sota la lògica de la unilateralitat i la voluntarietat. Així, es defineix l'absència total de controls sobre el contingut, els mecanismes i els procediments per l'avaluació de les polítiques de RSC (El negoci de la responsabilitat: Crítica de la Responsabilitat Social Corporativa de les Empreses Transnacionals. Juan Hernández Zubizarreta i Pedro Ramiro).

7. El concepte 'biocombustible' s'utilitza com a 'rentat de cara' per emmascarar sota aparença "biològica" els efectes negatius que originen els agrocombustibles.

creixent utilització del seus aliments bàsics (blat de moro, blat o sucre) per a la producció d'agrocombustibles.

Cas Chiapas (Mèxic): El Pla Estratègic per la Plantació d'Espècies Agrocombustibles ha establert al sud de la Selva Lacandona dos vivers per a palma africana, els més grans d'Amèrica Llatina. Aquest megaprojecte es qualificat d'**ecocida**⁸ i **etnocida**⁹ per impulsar la privatització de les terres dels pobles indígenes i comunitats camperoles.

A més a més de Mèxic, països com Colòmbia, Equador, Perú, Brasil, Guatemala, Nicaragua, Costa Rica, Indonèsia, Malàisia, Papua Nova Guinea, Camerun, Uganda, Costa d'Ivori, Cambotja i Tailàndia pateixen les conseqüències negatives dels monocultius de palma d'oli¹⁰. En molts països, la seva expansió s'ha fet a costa de la degradació ambiental i la deforestació.

Segons el Fòrum Permanent d'Affers Indígenes, 60 milions d'indígenes en el món corren el risc de perdre les seves terres i mitjans de subsistència per l'expansió d'aquest tipus de plantacions.

Els responsables de Govern es converteixen en còmplices dels actors privats, nacionals i internacionals incomplint el seudeure d'aplicació de la legislació (internacional i estatal) que ha de protegir els seus habitants.

◆ **Productes transgènics**¹¹: El cultiu de transgènics suposa una greu violació del dret a l'alimentació i a la terra de les persones i els pobles. Actualment es cultiva, sobretot, blat de moro, soja i cotó transgènics per part de grans companyies biotecnològiques com *MONTSANTO*, *SYNGENTA*, *DUPONT*, *PIONEER HI-BRED*, *BAYER* i *DOW*, que controlen el mercat de llavors, els agroquímics i els productes farmacèutics.

Aquestes llavors, dissenyades en els països del Nord, **són incompatibles amb les necessitats del Sud**, ja que creen dependència tecnològica i control de mà d'obra rural, al ser dissenyades per grans monocultius altament mecanitzats. Alhora, són tecnologies controlades per les empreses a través de **patents**, el que els dona el dret exclusiu d'ús i comercialització, posant en greu perill la sobirania alimentària¹². Les llavors, tradicionalment propietat

8. L'ecocidi és el deteriorament del medi ambient i els recursos naturals com a conseqüència directa o indirecta de l'acció humana sobre els ecosistemes.

9. L'etnocidi és la destrucció de la cultura d'un poble.

10. L'oli de palma és l'oli vegetal més comercialitzat i consumit en el món com a producte alimentari, industrial i energètic.

11. Un transgènic és un organisme viu creat artificialment a través de la manipulació dels seus gens mitjançant tècniques d'enginyeria genètica. La diferència amb el millorament genètic és que els transgènics trenquen les barreres entre espècies per crear éssers vius que no existien a la natura.

12. La sobirania d'aliments s'entén com la facultat de cada Estat per definir les seves pròpies polítiques agràries i alimentàries d'acord als seus objectius de desenvolupament sostenible i seguretat alimentària. En contrast a la seguretat alimentària, que es centra a la disponibilitat d'aliments, la sobirania alimentària incideix també en la importància de la manera de producció dels aliments i el seu origen.

dels pobles indígenes, passen a mans de les transnacionals i són elles les que donen permisos als agricultors i agricultores per cultivar-les, conrear sense permís pot comportar penes de presó. Es privatitzen els recursos necessaris per la seva subsistència.

Cas Argentina: Argentina compta actualment amb 15 milions d'hectàrees de soja transgènica. Aquest model ha generat una **profunda crisi de l'agricultura argentina** en aspectes com la destrucció dels seus boscos primaris, la concentració de terres en poques mans, el desplaçament forçós de camperols (més de 160.000 famílies van sortir del camp i més d'un milió de treballadors i treballadores rurals van ser desplaçats durant la última dècada), l'augment de l'ús d'herbicides i una greu pèrdua de producció d'aliments per al consum local, substituïts per la soja.

Les empreses transnacionals d'alimentació argumenten que els cultius massius de transgènics són més productius i poden ser una solució per acabar amb la gana al món. Però, segons l'Agència de Nacions Unides per a l'Alimentació i l'Agricultura (FAO), en l'actualitat hi ha suficients aliments en el món per alimentar el doble de la població mundial. **El cultiu de**

transgènics no només no és una solució al problema de la fam al món sinó que respon al clar objectiu d'enriquir a les empreses transnacionals posant en seriós perill la sobirania alimentària dels països empobrits del Sud.

◆ **Productes farmacèutics:** L'activitat de les empreses farmacèutiques genera violacions dels DESCA per dues causes: el dret a patent dels medicaments i l'objectiu de les investigacions.

◆ El Tractat d'Aspectes Relacionats amb el Comerç dels Drets de la Propietat Intel·lectual (TRIPS, sigles en anglès) estableix que les empreses farmacèutiques tenen **dret a patent** dels seus medicaments per un període de 20 anys. Per aconseguir alguna d'aquestes, s'exerceix la denominada **'biopirateria'**: Els investigadors entren a les comunitats indígenes emparades per la confiança i realitzen col·lectes de plantes i informació sobre els seus usos sense autorització. Les plantes són reproduïdes i, després de realitzar petites modificacions en el seu genoma, els investigadors se les apropien mitjançant instruments de propietat intel·lectual.

◆ La tendència actual és **restringir el pressupost per investigar i produir medicaments que curin malalties infectocontagioses i parasitàries**, que són les que majoritàriament afecten a la població dels països empobrits.

◆ El valor de les cinc grans empreses farmacèutiques (*PFIZER*, *GLAXOSMITHKLINE*, *SANOFI-AVENTIS*, *NOVARTIS* y *LILLY*) és igual al PIB de tot l'Àfrica subsahariana.

◆ **Cas Pfizer:** L'empresa farmacèutica ha abonat 55 milions per la mort d'11 nens a Nigèria en un supòsit experimentat per provar un medicament. La farmacèutica ho nega, però al pagar va evitar el judici. Durant les proves realitzades amb el medicament Trovan, al 1996, 11 nens van morir i 181 van quedar ferits.

L'objectiu de les transnacionals farmacèutiques no és, per tant, eradicar les malalties dels països empobrits. Entre el 1975 i el 2004, només 20 dels 1556 nous medicaments comercialitzats anaven dirigits a la cura de malalties infeccioses i parasitàries.

QUINES SÓN LES OBLIGACIONS DELS ESTATS RESPECTE ALS DESC?

Les Directrius de Maastricht sobre l'aplicació del PIDESC¹³ estableixen, per un costat, que tota víctima de violacions de DESC tenen dret a un rescabament adequat mitjançant restitució, compensació, rehabilitació i satisfac-

ció o garanties de no repetició; i, per un altre costat, divideix les violacions dels DESC entre violacions exercides pels Estats i les exercides per entitats no estatals.

Les violacions dels DESC exercides pels Estats poden ser per falta de capacitat o per falta de voluntat de complir les obligacions contraetes. A més a més, es divideixen en violacions per actes de comissió o violacions per actes d'omissió.

Respecte a les violacions dels DESC exercides per entitats no estatals, les Directrius subratllen que *un element de l'obligació de protegir és la responsabilitat de l'Estat d'assegurar que entitats privades o particulars, incloses les empreses transnacionals sobre les quals exerceix jurisdicció, no violen els DESC de les persones. Els Estats són responsables de les violacions dels DESC que resulten quant no controlen amb la deguda diligència la conducta d'aquests actors no estatals.*

I LES OBLIGACIONS DE LES EMPRESES TRANSNACIONALS?

El Global Compact (o Pacte Global) és un instrument de caràcter voluntari de l'Organització de Nacions Unides (ONU) pel que les empreses adherides subscriuen deu principis genèrics (sobre drets humans, medi ambient, drets laborals i corrupció). Tot i així, la indefensió dels

13. Les 'Directrius de Maastricht sobre violacions als DESC i les despostes i recursos adequats als mateixos' estableixen la naturalesa i l'abast de les violacions dels DESC i les obligacions dels Estats respecte als mateixos, en coherència amb el PIDESC, encara que amb caràcter no vinculant.

seus continguts i l'**absència de mecanismes de control** permeten a les empreses emetre informació voluntària i unilateral amb la qual aconseguir l'aval de l'ONU que la defineix com a companyia responsable.

El Global Compact ha convertit la RSC en un instrument amb el que evitar un control real de les seves actuacions. Així, empreses caracteritzades per la seva devastació ambiental, pràctiques antisindicals o implicació en l'explotació laboral de treballadors i treballadores són abanderades en RSC, com a mecanisme de "rentat de cara".

Cas Nike: L'empresa *NIKE* va patir als anys 90 danys en la seva imatge després de la publicació a la revista *Life* de fotografies de nens i nenes pakistanesos cosint pilotes de futbol. Les causes (deslocalització de la producció en la recerca de mercats laborals més desregularitzats, llargues cadenes de subcontractació, fortes pressions als proveïdors per rebaixar preus i terminis de lliurament... no van ser considerades en les noves polítiques i es va convertir en una empresa 'pionera' en RSC sense qüestionar el model. Avui en dia no hi ha cap empresa del sector tèxtil que no tingui un pla de RSC.

Tot i així, la majoria dels 30 milions de treballadors i treballadores de la indústria tèxtil segueix vivint i treballant en condicions de **misèria extrema**. Els salaris mitjans en molts països segueixen sent ínfims i les persones que lideren vagues o moviments sindicals són **perseguides** per les

autoritats, com a Xina o Birmània, o per sicaris de l' empresariat com al Marroc, Turquia o Colòmbia.

Es protegeixen els drets de les empreses transnacionals mitjançant múltiples acords que formen el Dret Comercial Global mentre que les seves obligacions de respecte dels drets humans es deixa en mans de l'ètica.

CONSEQUÈNCIA DE LES VIOLACIONS DELS DESCA

Les violacions dels DESCA tenen diferents conseqüències de diferent gravetat. Una de les més greus són els **desplaçaments forçosos de la població**. Tot i que les circumstàncies de cada desplaçament, tant d'aquells que el fan a l'interior del seu país com qui aconsegueix creuar fronteres internacionals reconegudes, no són iguals, totes les persones comparteixen '**la fugida**' com a **factor protector de les seves vides** davant la constant violació dels seus drets humans.

Les causes d'aquesta fugida es sustenta en múltiples factors econòmics, socials, ambientals, polítics i/o culturals. Molts troben les seves arrels en la desigualtat existent entre els països, en els que l'expansió de la globalització, el neoliberalisme i el sistema capitalista i patriarcal estableix relacions de dependència i subordinació dels països del Sud empobrit cap a països del Nord enriquit.

El desplaçament forçós incideix de manera desproporcionada en minories indígenes i ètni-

ques, en les persones que viuen en situacions de pobresa urbana o rural i en les dones, que constitueixen el col·lectiu més afectat.

Segons l'ACNUR, la xifra de persones refugiades i desplaçades internes augmenta per segon any consecutiu, rebassant els **37 milions**. L'agència ha comptabilitzat 11,4 milions de persones refugiades i 26 milions de desplaçades. A aquesta xifra cal afegir, a més a més, de les 4.618.000 persones refugiades que depenen de la UNRWA¹⁴ a Orient Mitjà, i dels 5,8 milions d'apàtrides, els "refugiats ambientals" que s'estima que ascendeixen ja a 30 milions de persones.

Totes aquestes dades suposen una escandalosa violació dels drets humans de terribles conseqüències. Davant d'aquesta situació:

- ◆ On queda el deure de la comunitat internacional de garantir la dignitat i seguretat de totes les persones?
- ◆ I el deure d'acomplir les obligacions internacionals concretes pels Estats en matèria de drets humans?
- ◆ Com protegir a les persones que es veuen forçades a fugir davant aquestes situacions en les que la seva vida es troba en perill?

14. UNRWA: United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East. www.un.org/unrwa

**EL SISTEMA
D'ASIL
ESPANYOL
D'AVANT LES
VIOLACIONS
DELS DESCA**

La primera pregunta que ens plantejem és: quan les violacions dels DESCA són constitutives de la protecció que atorga el dret d'asil?

Quan les violacions són tan greus que posen en perill la vida i la integritat de les persones poden generar desplaçament forçós de població. Depenent on aquests es produeixen, en funció que es creui i no una frontera estatal internacionalment reconeguda, dóna lloc a dues formes jurídiques diferenciades: refugi i el desplaçament intern¹⁵.

L'Estat espanyol, com a país signant de la Convenció de Ginebra sobre l'Estatut de Refugiat del 1951 reconeix el dret d'asil en la Constitució Espanyola, en la llei d'Asil i en el seu Reglament de desenvolupament.

La Llei reguladora del dret d'asil i de la condició de refugiat¹⁶ regula el procés per determinar el reconeixement de la condició de refugiat i els drets de les persones que són reconegudes com a tals, d'acord amb la Convenció de Ginebra.

EL NEXE CAUSAL EN LA VIOLACIÓ DELS DESCA I L'ASIL

El Manual de procediments i criteris per a determinar la condició de refugiat de l'ACNUR considera que *“La distinció entre immigrant econòmic i refugiat és a vegades tan impre-*

cisa com la distinció entre mesures econòmiques i polítiques adoptades en el país d'origen. (...) En els casos en que les mesures econòmiques destrueixen els mitjans econòmics de determinat sector de població (per exemple, quan es priva a un grup ètnic o religió específic del dret a exercir el comerç o quan se l'imposen gravàmens excessius o discriminatoris) les víctimes poden, d'acord amb les circumstàncies, convertir-se en refugiades a l'abandonar el país”.

Aquesta reflexió de l'ACNUR ens porta al 'nexe causal', és a dir, a la relació causa-efecte entre un dels motius de persecució establerts per la Convenció de Ginebra i la violació d'un DESCA per la qual una persona és refugiada.

La violació d'un dret humà és constitutiva d'asil quan constitueix una persecució motivada per una o varies de les causes recollides en la Convenció de Ginebra, independentment de la categoria a la que pertanyin els drets violats (ja siguin Drets Civils i Polítics -DCP- o Drets Econòmics, Socials, Culturals o Ambientals -DESCA-).

Ex.: Una persona a la que se li nega l'accés a assistència sanitària bàsica pel color de la seva pell pateix una persecució per motiu de raça que suposa una violació greu d'un dret humà com és el dret a la salut (dret social).

15. Per a més informació: Cuadernos de Teoría de CEAR-Euskadi (I): “Propuesta para una aproximación a la figura del asilo y a la situación de las personas refugiadas”.

16. Posar la llei actual Ley 5/1984, de 26 de marzo, modificada en profundidad por la Ley 9/1994, de 19 de mayo, reguladora del derecho de asilo y de la condición de refugiado.

QUÈ ES LA PERSECUCIÓ?

La Convenció de Ginebra estableix les causes de persecució que converteixen a una persona en refugiada, tot i que no defineix el concepte de persecució.

En l' assumpte Ward vs. Canadà de 1993, la Cort Suprema Canadenca disposà que “(...) A la ‘persecució’, per exemple, no definida pel text de la Convenció, se li ha atribuït el significat de violació sistemàtica i sostinguda de drets humans bàsics demostratius d’una fallida en la protecció de l’Estat”.

La Directiva europea sobre normes mínimes¹⁷ estableix que els actes de persecució “hauran de ser suficientment greus per la seva naturalesa o caràcter reiterat com per constituir una violació greu dels drets humans fonamentals”.

En conseqüència, les violacions greus o sistemàtiques o sostingudes dels drets humans d’una persona per motius de “raça”, religió, nacionalitat, pertinença a determinat grup social o opinió política constitueix persecució. Aquestes característiques no són, per tant, acumulatives.

En cas de discriminació, quan aquesta és greu, sistemàtica o sostinguda pot arribar a constituir ‘persecució’ a la que cal donar resposta des del dret d’asil.

És necessari, per tant, remetre’s als tractats internacionals en la matèria, tant universals (en particular, el Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics - PIDCP i el Pacte Internacional de drets Econòmics, Socials i Culturals -PIDESC) com regionals (Convenció Europea per la Protecció dels Drets Humans i Llibertats Fonamentals) per determinar si existeix aquest requisit de violació sistemàtica de drets humans.

MOTIUS DE PERSECUCIÓ

La Convenció de Ginebra estableix **cinc motius de persecució**: “raça”, religió, nacionalitat, pertinença a determinat grup social o opinions polítiques.

La negació sistemàtica per part del país de origen -i per extensió de la comunitat internacional- de la protecció mínima necessària per garantir el gaudir dels DESCAs consubstancials a una vida digna suposa una greu persecució en la mesura en que comporta la pèrdua de la condició i dignitat humana i, en massa casos, la mort.

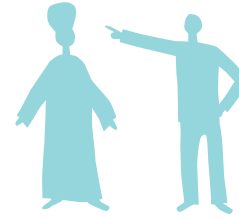
L’ argumentació, en el marc de l’asil, és clara quan una persona pateix una violació greu dels seus DESCAs per pertànyer a una ‘raça’ determinada, per la seva religió o per la seva nacionalitat. Però, cal identificar també, en el marc de l’asil, les vulneracions DESCAs per motius de **pertenença a determinat grup social i opinions polítiques** (per això recorrerem al nexa causal).

17. Directiva del Consell Europeu sobre normes mínimes pels procediments que han d’aplicar els Estats membres per concedir o retirar la Condició de Refugiat.

◆ La **pertinença a determinat grup social** és l'únic dels cinc motius de persecució que no és específic. Així, l'ACNUR, en el seu Manual de procediments estableix que: *“Un ‘determinat grup social’ acostuma a comprendre a persones d’antecedents, costums o condició social similars. (...) Generalment, el sol fet de pertànyer a un determinat grup social no serà suficient per justificar la reclamació de la condició de refugiat. Tot i així, en certes circumstàncies especials, la sola pertinença pot ser una causa suficient per témer la persecució”*.

L'Institut d'Estudis per Amèrica Llatina i Àfrica (IEPALA) engloba en *‘un determinat grup social’* a col·lectius de persones de *‘condició social similar’*, per exemple, camperols pobres de regions agrícoles o habitants de *“villas miseria”* mancats d'atenció social, educativa, sanitària, etc., i que, com a conseqüència, pateixen la degradació de la seva condició humana, la malaltia o la mort.

Des de la **Comissió Catalana d'Ajuda al Refugiat** s'ha assenyalat en diverses ocasions que l'al·lusió a *‘un determinat grup social’* pot remetre'ns a situacions molt específiques i vinculades a altres motius de persecució com *‘ètnia’* (en poblacions indígenes) o la nacionalitat. A més a més, la persecució no pot ser el que constitueixi el grup social, com ha assenyalat l'ACNUR.

◆ Respecte a **opinions polítiques** partim, com a premissa fonamental, que no sempre parlem de l'opinió política o de la militància de la persona perseguida sinó que, en moltes ocasions, ens referim a les opinions polítiques que el perseguidor atribueix a aquesta o inclús a les pròpies opinions polítiques de l'agent perseguidor per portar a terme aquesta persecució. En el marc dels DESCA, aquesta forma d'entendre la persecució política és molt important, ja que, en moltes ocasions, aquesta es materialitza per les resistències de les poblacions a plegar-se a un pla econòmic específic (impostos des del Govern organismes internacionals com el Banc Mundial, el Fons Monetari Internacional, l'Organització Mundial del Comerç,...), o a l'entrada d'empreses transnacionals en el seu territori.

FORMES DE PERSECUCIÓ

Cada vegada ens trobem amb més governs que atorguen protecció internacional a les persones que fugen dels seus països d'origen perseguides per motius de gènere, orientació sexual

i identitat de gènere. Aquesta forma de persecució no és, per tant, nova. És nova la percepció social i política a l'hora d'abordar aquest problema. Tot i així, **no existeix aquesta percepció social ni la mateixa voluntat política respecte a la persecució que pateixen aquelles persones que veuen violades els seus DESCAs**. Si existís, l'aplicació dels mecanismes de protecció internacional previstos en la Convenció de Ginebra i en altres normes internacionals, no trobarien tants obstacles.

AGENTS DE PERSECUCIÓ

La Convenció de Ginebra té com a objectiu protegir a les víctimes de persecució amb independència que l'agent perseguidor sigui o no estatal. La **interpretació** dels Estats acostuma a ser **restrictiva**, ja que acostumen a considerar que la persecució ha de ser governamental, entesa com a tal només la que porten a terme les autoritats del país d'origen i no aquelles que ordenen, promouen, toleren o no tenen capacitat de donar resposta des de l'Estat.

Tant el Projecte de la Llei d'Asil com la Directiva europea sobre normes mínimes consideren que **els agents de persecució poden ser estatals o no estatals**.

Algunes empreses transnacionals generen greus violacions dels DESCAs per la seva acció directa en els recursos naturals, per la seva responsabilitat en els desplaçaments forçosos de població, per la seva influència sobre les polítiques públiques d'alguns governs,... les raons econòmiques són el factor principal en

aquestes agressions a diferents grups socials (per exemple, a població camperola o pobles indígenes) que han vist boscos destruïts per transnacionals de la fusta, terres ocupades per companyies petrolieres o empreses energètiques que han provocat que abandonin les seves terres o se les assassini amb total impunitat.

No obstant l'evident responsabilitat de les empreses transnacionals en la generació de desplaçaments forçosos de població per violació de DESCAs, no hauríem d'oblidar-nos ni deixar de denunciar, **la responsabilitat principal dels Estats implicats en aquestes violacions** (Estats d'origen de les empreses transnacionals i Estats on desenvolupen les seves activitats). Ja que, què s'entén per perpetrar una persecució: portar-la a terme, promoure-la, tolerar-la o no intervenir per aturar-la?

Per tant, alhora de parlar d'agents de persecució estatals o no estatals en les violacions DESCAs, hem de tenir en compte quina és la capacitat real de l'Estat d'intervenir per atallar aquestes actuacions de les empreses transnacionals.

La **incapacitat** o el **desinterès** per fer respectar els drets humans per part de l'Estat és un dels factors que origina la necessitat de protecció de la persona per part d'un tercer Estat.

Recapitulant, la violació d'un DESCAs constitueix persecució quan aquesta és greu, sostinguda o sistemàtica. Aquesta violació és constitutiva d'asil quan la persecució està motivada per un o més motius dels recollits en la Convenció de Ginebra. Quan aquesta motivació no està clara, per determinar si

la persecució és constitutiva de protecció internacional que atorga el dret d'asil, recorrem al 'nexa causal', a la relació causa-efecte entre un dels cinc motius de persecució establerts per la Convenció de Ginebra i la violació d'un DESC per qual una persona és refugiada.

Com hem vist, una de les principals conseqüències de les violacions dels DESC és la **degradació ambiental** del territori on es produeix. Aquesta, juntament amb la pobresa, constitueix una de les **principals causes de migracions forçoses** actuals. La progressiva degradació ambiental, provocada per l'extensió de les activitats econòmiques humanes i l'agressiva explotació de la naturalesa, en gran mesura originada per empreses transnacionals, es veu agreujada pels efectes del canvi climàtic. Aquesta situació està provocant un **nou fenomen** a escala internacional encara no suficientment conegut per l'opinió pública mundial ni reconegut per les institucions internacionals: els **desplaçaments forçosos de població per una degradació ambiental** que amenaça i impedeix la supervivència de milions de persones en el món. Als desastres naturals i als provocats per l'ésser humà, és suma l'extensió dels grans projectes d'infraestructures i de l'agroindústria, especialment els agressius monocultius, agrocombustibles i transgènics, o la sobreexplotació de recursos naturals, ja siguin marins o terrestres.

XIFRES

Les xifres que fan referència al nombre de persones que demanen protecció a l'Estat espanyol i el percentatge de respostes favorables reflecteixen **l'actual crisi del dret d'asil i la violació sistemàtica d'aquests drets per part del Govern espanyol**. Al 2009, 2.999 persones van sol·licitar asil a l'Estat espanyol, un 33,6% menys que al 2008. Aquesta és la xifra més baixa des que el 1989 es comencen a comptabilitzar les xifres d'asil. Només van aconseguir l'Estatut de refugiat **179** persones.

El Ministeri de l'Interior ha refusat les sol·licituds presentades a l'Estat espanyol basades en violacions dels DESCA al·legant que no encaixen en el concepte de persona refugiada recollit a la Convenció de Ginebra.

QUINS
PASSOS
S'HAN FET?

- Tot i que encara ens trobem pendents de la seva ratificació, **l'aprovació del Protocol Facultatiu al PIDESC** constitueix una decisió històrica, un pas més en la creació d'un mecanisme internacional de reparacions per les violacions dels drets recollits a la PIDESC, així com una equiparació dels DESC amb la resta del Dret Internacional de Drets Humans.
- Des de la **ciutadania** s'estan buscant vies tant perquè els DESC puguin ser exigibles com per denunciar les seves violacions.
- El Programa de Nacions Unides pel Medi Ambient (PNUMA) va començar a referir-se als '**refugiats ambientals**' a partir dels anys 90 del segle XX. Avui en dia és un terme plenament acceptat per agències humanitàries governamentals, diversos autors i ONGs.
- Existeix **nombrosa jurisprudència** (principalment anglosaxona) a favor d'incloure les violacions dels DESC en el marc del dret d'asil.

QUINES
SÓN LES
NOSTRES
REIVINDI-
CACIONS?

El reconeixement com a refugiades d'aquelles persones que fugen dels seus països per la violació dels seus DESCAs no és encara acceptada per la comunitat internacional, ni tan sols pel propi ACNUR. Tot i així, l'evidència ens mostra que aquestes persones es veuen forçades a fugir dels seus països d'origen davant de la constant violació dels seus drets humans.

L'Estat espanyol no atorga protecció a les persones que arriben al seu territori fugint de les violacions dels seus DESCAs ni tan sols quan aquestes són conseqüència directa o indirecta d'activitats en les que té una responsabilitat manifesta, com és el cas de les activitats desenvolupades per empreses espanyoles transnacionals (Repsol, Unió Fenosa, ENDESA, Aigües de Barcelona...) o grans bancs (BBVA, Santander...) en territori estranger.

La nova Llei d'Asil¹⁸ no amplia el reconeixement de noves formes de persecució com és el cas de la violació dels DESCAs i suposa un retrocés general en la protecció de les persones refugiades.

En conseqüència, i davant d'aquesta situació, l'Estat espanyol hauria de:

D'acomplir amb les disposicions contingudes en el PIDESC i en els **tractats internacionals** de defensa i promoció dels drets humans que ha ratificat, doncs aquestes formen part del seu dret intern.

18. Llei 12/2009, de 30 d'octubre, reguladora del dret d'asil i de la protecció subsidiària.

19. Art. 4: La protecció subsidiària. "El dret a la protecció subsidiària és el dispensat a les persones d'altres països i als apàtrides que, sense reunir els requeriments per obtenir l'asil o ser reconegudes com refugiades, però respecte de les quals es donguin motius fonamentats per creure que si tornessin al seu país d'origen en el cas dels nacionals o, al del seu anterior de residència habitual en el cas dels apàtrides, s'enfrontarien a un risc de patir algun dels danys greus previstos a l'article 9 d'aquesta Llei, i que no poden o, a causa d'aquest risc, no volen, acollir-se a la protecció del país de que es tracti"...

- **Ratificar el Protocol Facultatiu al PIDESC.**
- **Protegir a les persones refugiades** que arriben al seu territori com a conseqüència de les violacions dels seus DESCAs, especialment si tenen responsabilitat directa o indirecta en l'origen d'aquestes violacions: la protecció internacional no pot estar supeditada al nombre de persones que poden necessitar-la.
- **Intervenir** en les activitats de les **empreses espanyoles transnacionals** imposant-los com a límit de les seves activitats el respecte dels drets humans de les persones i els pobles on aquestes es desenvolupen.
- **Garantir la presència de dones** en els espais i moments de presa de decisions sobre les mesures que afecten als seus DESCAs.
- **Reforma de la Llei d'asil espanyola:**
  - **Modificar l'actual redacció i recollir** com un supòsit més dels actes de persecució les **violacions greus dels Drets Econòmics, Socials i Culturals i Ambientals (DESCA).**
  - **Eliminar l'adjectiu 'individualitzades'** de la definició de danys greus que donen lloc a la protecció subsidiària¹⁹.

Com diu Social Watch²⁰, el nostre gran desafiament com a **societat civil** és construir la força necessària per incidir i exigir als nostres governs que s'acompleixin els tractats, pactes, i declaracions internacionals de defensa i promoció dels drets humans que ratifiquen.

Aquesta força s'ha de centrar en el **treball en xarxa** i a la identificació d'estratègies de canvi coordinades i complementàries que ens permetin **incidir en el global i el local**. Estratègies que ens permetin incidir tant en les causes que originen aquestes violacions com en les conseqüències.

Per tant, com societat civil organitzada debem:

- Tenir en compte l'**universalitat dels drets humans**: els DESCAs tenen el mateix nivell d'exigibilitat que els drets civils i polítics. Introduir aquest enfocament al nostre treball, al nostre discurs públic i al nostre imaginari.
- Unir-nos a plataformes i **treballar en xarxa** per identificar sinèrgies.
- Incidir en les organitzacions de defensa i promoció dels drets humans que treballen les causes que generen violacions de drets humans per **introduir a les seves agendes polítiques els desplaçaments forçosos de població com a conseqüència d'aquestes violacions**.

- Buscar l'**acostament** entre l'acadèmia, les ONG i els moviments socials mitjançant: realització d'investigacions conjuntes, retroalimentació de la informació i cerca d'espais de formació a universitats.

- **Visibilitzar i denunciar la responsabilitat dels Estats²¹** a la violació dels Drets Humans que generen les empreses transnacionals.

- Incidir a la creació de **mecanismes de control** reals respecte a les activitats desenvolupades per les **empreses transnacionals**.

- Planificar i executar el treball en clau de **processos a mitjà i llarg termini**.

- Les estratègies estructurals han d'anar dirigides a **qüestionar i denunciar el model capitalista i patriarcal**.

- **Recuperar i partir de la perspectiva de gènere**.

- Incorporar la perspectiva de gènere als diversos àmbits relacionats amb els DESCAs.

- Assegurar la presència de persones que portin l'agenda feminista als àmbits de presa de decisions.

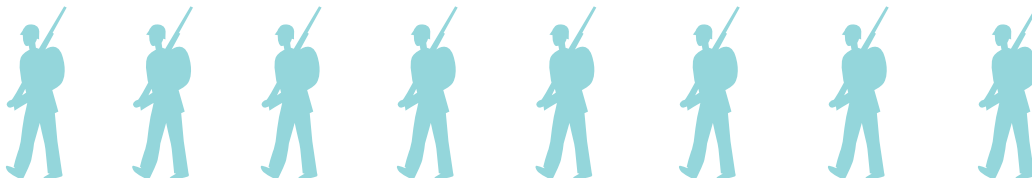
20. Social Watch és una xarxa internacional d'organitzacions de ciutadans i ciutadanes que lluita per l'erradicació de la pobresa i les seves causes.

21. Sense deixar de banda la responsabilitat dels Estats i governs a on operen les empreses multinacionals -polítiques públiques-.

• No victimitzar a les dones i visibilitzar i potenciar el seu protagonisme i les seves aportacions com **agents de canvi i transformació social**.

• **Visibilitzar els desplaçaments forçosos** dins dels moviments migratoris actuals, la **responsabilitat dels governs** i el **paper de les transnacionals com agents persecuidors** bé per la seva acció directa a la degradació ambiental, bé per la influència que exerceixen sobre les polítiques públiques i les raons econòmiques com el factor principal en les agressions als líders del moviment sindical, de les organitzacions camperoles, dels pobles indígenes, et-cètera.

• **Denunciar**, en definitiva, el **capitalisme**, sustentat per pactes entre els governs i les multinacionals que es materialitza, cada cop de forma més explícita, en noves formes de persecució a la societat civil.

BIBLIO- GRAFIA

1. ACNUR (1992): *Manual de procedimientos y criterios para determinar la condición de refugiado en virtud de la Convención de 1951 y el Protocolo de 1967 sobre el Estatuto de los Refugiados*.
2. Amnistía Internacional (Chile), Equipo DESC: <http://amnesty.cl/desc>
3. Asociación Equipo Maíz, 2002. El Salvador, Centroamérica: *Los transgénicos: que trata de las semillas estériles, los pollos pelones, las vacas superlecheras y otros inventos transgénicos que nos comemos todos los días*. ISBN 99923-25-24-0.
4. Caballero, Itziar (coord.): *No entra: Campaña por el reconocimiento del derecho de asilo de las mujeres perseguidas por motivos de género*. Comisión de Ayuda al Refugiado en Euskadi (CEAR-Euskadi). Bilbao, 2006.
5. Carretón, Roberto (Representante Regional para América Latina y El Caribe del Alto Comisionado de las Naciones Unidas para los Derechos Humanos desde 2001): *Visión contemporánea de los derechos humanos*. Sao Paulo (Brasil): Texto producido para el II Coloquio Internacional de Derechos Humanos, 2002.
6. CEAR-Madrid (2008): *“Día del Refugiado. Refugiados ambientales: un nuevo desafío”*, Madrid.
7. Celis, Raquel: *Diccionario de Asilo de la Comisión de Ayuda al Refugiado en Euskadi* (CEAR-Euskadi). Bilbao, 2006.
8. Celorio, Gema y López de Munain, Alicia (coords.): *Diccionario de Educación para el Desarrollo*. HEGOA. Instituto de estudios sobre desarrollo y cooperación internacional. Universidad del País Vasco. 2007. ISBN: 978-84-89916-02-9.
9. Ciudamundeando, por una ciudadanía intercultural y global. Cuaderno 1 (ACSUR - Las Segovias).
10. Comisión Española de Ayuda al Refugiado (CEAR): Informe 2007, La Situación de los Refugiados en España, (Capítulo 1.1.): *La vulneración de los derechos económicos, sociales y culturales*. Entinema, 2007. ISBN: 978-84-8198-706-5
11. Convención de Ginebra: *Convención sobre el Estatuto de los Refugiados*, adoptada el 28 de julio de 1951 por la Conferencia de Plenipotenciarios sobre el estatuto de los refugiados y de los apátridas (Naciones Unidas), convocada por la Asamblea General en su resolución 429 (V), de 14 de diciembre de 1950. Entrada en vigor: 22 de abril de 1954, de conformidad con el artículo 43.
12. *Declaración Universal de Derechos Humanos*, adoptada y proclamada por la Asamblea General de Naciones Unidas en su resolución 217 A (III), de 10 de diciembre de 1948.
13. Equipo Pueblo: *Construcción de indicadores en materia de derechos humanos económicos, sociales, culturales y ambientales*. Documento Base sobre el estado de la discusión a nivel mundial. Ciudad de México, 2007.
14. Estat Espanyol. *Llei 5/1984, del 26 de maç, reguladora del dret d’asil i de la condició de refugiat*, modificada por la Llei 9/1994 de 19 de maig. (Butlletí Oficial de l’Estat, 23 de maig de 1984).
15. Estat Espanyol. *Projecte de Llei reguladora del Dret d’asil i de la Protecció Subsidiària* (Butlletí Oficial de les Corts Generals, 19 de desembre de 2008).

16. Gómez Isa, Felipe: *El derecho al desarrollo: entre la justicia y la solidaridad*. Universidad de Deusto, Instituto de Derechos Humanos, 1998. ISBN 84-7485-574-8.
17. González Bustelo, Mabel (artículo): *La República Democrática del Congo y el Coltán*. 2008.
18. Hernández Zubizarreta, Juan; Ramiro, Pedro: *Diez años del 'Pacto Mundial'*. Diario Público. Domingo, 8 de febrero de 2009.
19. Hernández Zubizarreta, Juan; Ramiro, Pedro: *El negocio de la responsabilidad: Crítica de la Responsabilidad Social Corporativa de las empresas transnacionales*. Icaria Editorial, 2009. ISBN 978-84-9888-104-2.
20. Luis Cerdán Ortiz-Quintana: *Una aproximación al derecho de los refugiados: la violación de los derechos económicos, sociales y culturales constitutiva de persecución*. (Comisión española de ayuda al refugiado en Valencia).
21. *Pacto Internacional de Derechos Civiles y Políticos*. Adoptado y abierto a la firma, ratificación y adhesión por la Asamblea General de las Naciones Unidas, en su resolución 2200 A (XXI), Nueva York, EEUU, 16 de diciembre de 1966. Entrada en vigor: 23 de marzo de 1976, de conformidad con el artículo 49.
22. *Pacto Internacional de Derechos Económicos, Sociales y Culturales*. Adoptado y abierto a la firma, ratificación y adhesión por la Asamblea General de las Naciones Unidas, en su resolución 2200 A (XXI), Nueva York, EEUU, 16 de diciembre de 1966. Entrada en vigor: 3 de enero de 1976, de conformidad con el artículo 27.
23. *Principios Rectores de los Desplazamientos Internos*. 11 de febrero de 1998. La Comisión de Derechos Humanos tomó nota de estos Principios Rectores a través de Resolución 2002/56. Naciones Unidas.
24. *Protocol de Nova Iork: Protocol sobre l'Estatut dels Refugiats*. Del Protocol van prendre nota amb aprovació el Consell Econòmic i Social a la seva resolució 1186 (XLI), de 18 de novembre de 1966, i l'Assemblea General a la seva resolució 2198 (XXI), de 16 de desembre de 1966. A la mateixa resolució, l'Assemblea demanà al Secretari General que transmetís el text del Protocol als Estats mencionats al seu article V, per tal de que es poguessin adherir al Protocol. Entrada en vigor: 4 d'octubre de 1967, de conformitat amb l'article VIII. Nacions Unides.
25. PTM Mundubat: *De los derechos y la seguridad humana, de tod@s o de nadie*. GAKOA liburuak, 2006. ISBN: 84-87303-94-3.
26. Ramiro, Pedro; González, Erika; Pulido, Alejandro: *Las multinacionales españolas en Colombia*. Observatorio de Multinacionales de América Latina (OMAL) / Asociación Paz con Dignidad. Noviembre de 2007.
27. Romero, Graciela: *Exigibilidad y justiciabilidad de los DESC*.
28. Sales i Campos, Albert: *Global Compact 2.0: ¡las empresas transnacionales al rescate!*. Revista Pueblos (Asociación Paz con Dignidad), dimarts 3 de febrer de 2009.
29. Unió Europea. *Conveni Europeu per la Protecció dels Drets Humans i de les Llibertats Fonamentals*, fet a Roma el 4 de novembre de 1950. Entrada

en vigor: 3 de setembre de 1953.

30. Unió Europea. *Directiva 2001/55/CE del Consell del 20 de juliol de 2001 relativa a les normes mínimes per la concessió de protecció temporal en cas d'afluència massiva de persones desplaçades i a mesures de foment d'un esforç equitatiu entre els Estats membres per acollir a aquestes persones i assumir les conseqüències de la seva acollida.* Diari Oficial de les Comunitats Europees. (7.08.2001).

ACNUR: Alt Comissionat de Nacions Unides pels Refugiats

BM: Banc Mundial

CEAR: Comissió Espanyola d'Ajuda al Refugiat

CEAR-Euskadi: Comisión de Ayuda al Refugiado en Euskadi

DCP: Drets Civils i Polítics

DDHH: Drets Humans

DESC: Drets Econòmics, Socials i Culturals

DESCA: Drets Econòmics, Socials, Culturals i Ambientals

FAO: Agència de les Nacions Unides per l'Alimentació i l'Agricultura

FMI: Fons Monetari Internacional

OIT: Organització Internacional del Treball

OMC: Organització Mundial del Comerç

ONU: Organització de Nacions Unides

PIDCP: Pacte Internacional de Drets Civils i Polítics

PIDESC: Pacto Internacional de Derechos Económicos, Sociales y Culturales

PNUMA: Programa de les Nacions Unides pel Medi Ambient

RSC: Responsabilitat Social Corporativa

TPP: Tribunal Permanent dels Pobles

UNRWA: United Nations Relief and Works Agency for Palestine Refugees in the Near East (Alto Comisionado de Naciones Unidas para los Refugiados Palestinos)

